

Edukacja zawodowa i prozawodowa w regionie gdańskim w pierwszej dekadzie XXI wieku

Vocational education in the Gdansk
region in the first decade
of the twenty-first century

Słowa kluczowe: edukacja zawodowa, edukacja prozawodowa, technikum, zasadnicza szkoła zawodowa, liceum profilowane, technikum uzupełniające, szkoła policealna.

Key words: vocational education, cooperative education, secondary technical school, basic vocational school, specialized secondary school, supplementary secondary technical school, post-secondary school.

Summary

This article is the last (fifth) edition depicting the system of vocational education in the Gdansk region in the years 1919–2010. It is devoted to the changes taking place in vocational education between 2000–2010. It discusses, among others, changes in the structure of educational system initiated by the 1998 reform referring to primary and lower secondary education, general secondary, vocational education since 2002 as well as post-secondary education since 2005.

Wprowadzenie

W latach początkowych analizowanego okresu resort edukacji prowadził prace nad dostosowywaniem prawa oświatowego do nowych zadań kształcenia zawodowego wynikających z realizowania reformy systemu edukacji, a także idei uczenia się przez całe życie i gospodarki opartej na wiedzy. Co prawda nowe bądź znowelizowane w tym czasie ustawy nie dotyczyły bezpośrednio kształcenia zawodowego, ale ich skutki związane były także z funkcjonowaniem szkół zawodowych i prozawodowych. Na przykład *Ustawa z 19 lutego 2004 roku o systemie informacji oświatowej*¹ ma istotne znaczenie dla pozyskiwania danych dotyczących wszystkich typów szkół i placówek, w tym kształcenia zawodowego. Gromadzone informacje niezbędne są do prowadzenia polityki edukacyjnej państwa, podnoszenia jakości edukacji oraz usprawniania finansowania zadań oświatowych. W 2004 roku została znowelizowana

¹ Dz. U. 2004, Nr 49, poz. 463.

*Ustawa z 7 września 1991 roku o systemie oświaty*², a zmiany dotyczyły wprowadzenia nowych zasad udzielania pomocy materialnej dla uczniów. Nowelizacje te są szczególnie istotne dla systemu szkolnictwa zawodowego, ponieważ do szkół zawodowych i prozawodowych trafia na ogół słabsza młodzież i osiąga słabsze wyniki w nauce (na przykład wyniki egzaminów maturalnych oraz potwierdzających kwalifikacje zawodowe) oraz pochodzi z uboższych rodzin. W tej sytuacji pomoc materialna ma charakter socjalny lub motywacyjny. Bezpośrednio związane z kształceniem zawodowym były akty prawne dotyczące *Klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego*³ oraz akredytacji placówek i ośrodków prowadzących kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych⁴. Regulacje dotyczyły wysokości opłat wnoszonych przez placówki i ośrodki ubiegające się o akredytację.

Sytuacja na rynku pracy – wymuszająca na pracobiorcach wielokrotne przekwalifikowanie się i poszukiwanie nowej pracy – stanowi wyzwanie dla edukacji zawodowej w Polsce. Stąd podkreśla się, że funkcjonowanie nowoczesnej edukacji zawodowej, zintegrowanej z gospodarką oraz rynkiem pracy, wymaga reorientacji kierunków i programów kształcenia zawodowego. Dostosowywanie kierunków kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy należy rozpatrywać nie tylko w skali kraju, ale również w wymiarze regionalnym i lokalnym. Treścią niniejszego artykułu jest próba ukazania zmian edukacji zawodowej i prozawodowej w regionie gdańskim w latach 2000–2010, wynikających z wdrożonego od 2002 roku nowego ustroju szkolnego⁵ oraz kierunków rozwoju i potrzeb gospodarki tegoż regionu⁶. Artykuł jest piątą⁷ (ostatnią) edycją prezentującą system kształcenia zawodowego w regionie gdańskim w latach 1919–2010.

² Dz. U. 2004, Nr 173, poz. 1808.

³ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 8 maja 2004 roku w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego. Dz. U. 2004, Nr 114, poz. 1195.

⁴ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 9 maja 2005 roku zmieniające rozporządzenie w sprawie akredytacji placówek i ośrodków prowadzących kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych (Dz. U. 2005, Nr 88, poz. 746).

⁵ Ustawa z 21 listopada 2001 roku o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela, Ustawy o systemie oświaty oraz Ustawy – Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego (Dz. U. 2001, Nr 144, poz. 1615).

⁶ Województwo gdańskie 2000 plus. Strategia rozwoju. Sejmik Samorządowy Województwa Gdańskiego. Gdańsk 1998., Strategia rozwoju województwa pomorskiego. Pomorski region funkcjonalny. Pomorskie studia regionalne. Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego. Gdańsk 2000, Strategia rozwoju województwa pomorskiego. Sejmik Województwa Pomorskiego. Gdańsk 2005.

⁷ J. Ambroży, *Szkolnictwo zawodowe w regionie gdańskim w okresie międzywojennym*. „Edukacja Ustawiczna Dorosłych”, Nr 1, 2010., J. Ambroży, *Odbudowa, organizacja i rozwój szkolnictwa zawodowego w regionie gdańskim w latach 1945–1970*. „Edukacja Ustawiczna Dorosłych”, nr 2, 2012, J. Ambroży, *Szkolnictwo zawodowe w regionie gdańskim w latach 1970–1990*. „Edukacja Ustawiczna Dorosłych”, nr 1, 2011, J. Ambroży, *Edukacja zawodowa i prozawodowa w regionie gdańskim w latach 1990–2000*. „Edukacja Ustawiczna Dorosłych”, nr 3, 2013.

Podstawowe informacje

W związku z wprowadzoną od 1 września 2002 roku reformą ustroju szkolnego⁸ do 2006 roku współistniały ze sobą nowo wprowadzony (szkoły ponadgimnazjalne) i wygasający system szkolny (szkoły ponadpodstawowe). Do tych ostatnich należały następujące typy szkół: liceum ogólnokształcące, liceum techniczne, technikum, liceum zawodowe, szkoła zasadnicza, szkoła policealna.

Od 1 września 2002 roku w systemie edukacji zaczęły funkcjonować następujące typy szkół ponadgimnazjalnych:

- 1) zasadnicze szkoły zawodowe o okresie nauczania nie krótszym niż 2 lata i nie dłuższym niż 3 lata, których ukończenie umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu, a także dalsze kształcenie w 2-letnim uzupełniającym liceum ogólnokształcącym i 3-letnim technikum uzupełniającym;
- 2) 3-letnie licea ogólnokształcące, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego;
- 3) 3-letnie licea profilowane kształcące w profilach kształcenia ogólnozawodowego, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego;
- 4) 4-letnie technika, których ukończenie umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu, a także uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego;
- 5) 2-letnie uzupełniające licea ogólnokształcące dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego;
- 6) 3-letnie technika uzupełniające dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego, a także uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu;
- 7) szkoły policealne o okresie nauczania nie dłuższym niż 2,5 roku, których ukończenie umożliwia osobom mającym wykształcenie średnie uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu;
- 8) 3-letnie szkoły specjalne przysposabiające do pracy – dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa potwierdzającego przysposobienie do pracy.

U podstaw zróżnicowania szkolnictwa ponadgimnazjalnego leży przyjęcie innych założeń dotyczących zadań kształcenia realizowanych w poszczególnych typach szkół. Szkoły ogólnokształcące przygotowują do uzyskania świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego, a pozostałe, oprócz przygotowania ogólnokształcącego, umożliwiają także uzyskanie kwalifikacji zawodowych lub dają przygotowanie ogólnozawodowe. Konsekwencją tak przyjętych założeń są różnice programowe oraz

⁸ Ustawa z 21 listopada 2001 roku o zmianie... op.cit.

obecność w procesie kształcenia zajęć praktycznych i praktyk zawodowych (praktycznej nauki zawodu) w szkołach innych niż ogólnokształcące. W przypadku techników oraz liceów ogólnokształcących i profilowanych inny jest także czas trwania kształcenia (technika – 4 lata, licea – 3 lata). Zatem kształcenie zawodowe w systemie szkolnym oparte zostało na 9-letnim, obowiązkowym kształceniu ogólnym w szkole podstawowej i gimnazjum (6 + 3 = 9). Przed reformą – oparte było na 8-letnim obowiązkowym kształceniu ogólnym w szkole podstawowej. Ustawa z 21 listopada 2001 roku – wprowadzająca reformę ustroju szkolnego, określiła również terminy tworzenia nowych typów szkół ponadgimnazjalnych. Wymienione w ustawie 2-letnie uzupełniające licea ogólnokształcące i 3-letnie technika uzupełniające rozpoczęły działalność od 1 września 2004 roku, a od 1 września 2005 roku funkcjonujące w systemie szkoły policealne i pomaturalne zostały przekształcone w szkoły policealne. Szkoły specjalne przysposabiające do pracy funkcjonują od 1 września 2004 roku. Pozostałe wymienione w ustawie szkoły ponadgimnazjalne rozpoczęły działalność od 1 września 2002 roku.

W technikach i zasadniczych szkołach zawodowych oraz szkołach policealnych kształcenie zawodowe realizowane jest w zawodach zamieszczonych w „Klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego” (tzw. szkolna klasyfikacja zawodów). W maju 2004 roku resort edukacji wprowadził nową „Klasyfikację zawodów...”, w której zamieszczono informację, w jakich typach szkół ponadgimnazjalnych można uczyć się tych zawodów oraz sprecyzowano czas trwania nauki w zasadniczych szkołach zawodowych (od 2 do 3 lat – w zależności od zawodu)⁹ i szkołach policealnych (nie dłużej niż 2,5 roku). Czas nauki w szkołach policealnych uzależniony jest od typu ukończonej szkoły średniej. Zawody są ujęte w grupy „wielkie”, „duże” i „średnie”, co odpowiada „Klasyfikacji zawodów i specjalności” (tzw. gospodarcza klasyfikacja zawodów) opracowanej na potrzeby rynku pracy oraz umożliwia bezpośrednio dostosowanie zawodu „szkolnego” do tzw. zawodu „rynkowego” (gospodarczego). Szkolna klasyfikacja zawodów wskazuje także ministrów odpowiedzialnych za umieszczenie danego zawodu w tym dokumencie.

Kształcenie zawodowe na poziomie wyższym jest realizowane w wyższych szkołach zawodowych¹⁰. Prowadzą one studia licencjackie (trwające co najmniej 6 semestrów) i inżynierskie (trwające co najmniej 7 semestrów) ukierunkowane na przygotowanie absolwentów do pracy w określonym zawodzie. Tytuły zawodowe licencjata lub inżyniera można także uzyskać w innych szkołach wyższych¹¹, w tym politechnikach, uniwersytetach, akademiach itp. oferujących studia licencjackie lub inżynierskie. Absolwenci studiów licencjackich i inżynierskich mogą kontynuować kształcenie na uzupełniających studiach magisterskich trwających od 2–2,5 roku, w zależności od kierunku.

⁹ Ustawa z 27 czerwca 2003 roku o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. 2003, Nr 137, poz. 1304).

¹⁰ Ustawa z 26 czerwca 1997 roku o wyższych szkołach zawodowych (Dz. U. 1997, Nr 96, poz. 590).

¹¹ Ustawa z 12 września 1990 roku o szkolnictwie wyższym (Dz. U. 1990, Nr 385, z późn. zmianami), Ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym z 27 lipca 2005 roku (Dz. U. 2005, Nr 164, poz. 1365), znowelizowana w 2011 roku.

Zmiany w strukturze szkolnictwa zawodowego i prozawodowego

Zmiany w strukturze szkolnictwa ponadgimnazjalnego, w tym zawodowego i prozawodowego, w analizowanym okresie można zaobserwować, analizując rozproszone w różnych źródłach dane statystyczne dotyczące tego sektora edukacji. Należą do nich: wydawany co roku przez Urząd Statystyczny w Gdańsku *Rocznik statystyczny województwa pomorskiego z roku 2000–2010, Edukacja i wychowanie w województwie pomorskim w roku szkolnym 2001/02–2009/10*, Informator Urzędu Statystycznego w Gdańsku *Ważniejsze dane o edukacji w województwie pomorskim* – strona internetowa Kuratorium Oświaty w Gdańsku, materiały dotyczące wyników rekrutacji i struktury uczestnictwa w różnych typach szkół ponadgimnazjalnych dla młodzieży, dane statystyczne pochodzące z Systemu Informacji Oświatowej – strona internetowa Ministerstwa Edukacji Narodowej – w tym wydanie Głównego Urzędu Statystycznego, *Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2009/10* oraz inne opracowania związane z pomorską edukacją.

Dynamikę zmian struktury szkolnictwa ponadgimnazjalnego, mierzoną liczbą szkół, pokazano w tabeli 1. Z danych zawartych w tabeli 1 wynika, że w pierwszych latach XXI wieku to okres dynamicznych zmian w pomorskiej edukacji. Wzrost liczby szkół wyższych (do 28), wzrost liczby liceów ogólnokształcących dla młodzieży (ponad 140), wzrost szkół policealnych dla dorosłych (ponad 240) i zmniejszenie liczby zasadniczych szkół zawodowych dla młodzieży (do 100), na korzyść liczby szkół kończących się maturą to główne wskaźniki tych zmian. Z danych tych wynika również, że w latach 2005–2010 struktura liczbowa według typów szkół średnich dla młodzieży wykazuje niewielkie zmiany. Wyjątkiem są licea profilowane (94 licea w roku szkolnym 2005/06 – 31 w roku szkolnym 2009/10) i technika uzupełniająca (11 techników w roku szkolnym 2005/06 – 4 w roku szkolnym 2009/10).

Bardzo duże zmiany wystąpiły w strukturze liczbowej według typów szkół dla dorosłych (por. tabela 1). Od 2005 roku systematycznie rosła liczba liceów ogólnokształcących (68 liceów w roku szkolnym 2005/06 – 91 w roku szkolnym 2009/10) i uzupełniających liceów ogólnokształcących (90 uzupełniających liceów w roku szkolnym 2005/06 – 102 w roku szkolnym 2009/10). Malą liczbą techników (31 techników w roku szkolnym 2005/06 – 6 w roku szkolnym 2009/10) i techników uzupełniających (42 w roku szkolnym 2005/06 – 29 w roku szkolnym 2009/10).

Wskaźnikami zmian jest również struktura liczbowa i procentowa uczestnictwa wyznaczona na podstawie liczby uczniów w różnych typach szkołach ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych dla młodzieży. Dlatego zaprezentowano w tabeli 2 liczbowy i procentowy udział uczniów uczących się w pierwszych klasach szkół ponadpodstawowych w 2000 roku (na początku analizowanego okresu) i w pierwszych klasach szkół ponadgimnazjalnych w 2002 roku (pierwszy rok rekrutacji do szkół ponadgimnazjalnych).

Tabela 1. Liczba szkół wyższych i ponadgimnazjalnych w regonie gdańskim w latach 2000–2010

Typ szkoły	2000/01	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10
Wyższa	17	28	28	28	28	28
Liceum ogólnokształcące	124	145	146	142	143	145
Uzupełniające liceum ogólnokształcące	-	3	3	4	3	4
Liceum profilowane	-	94	89	76	62	31
Technikum	272	136	119	103	106	108
Technikum uzupełniające	-	11	13	10	7	4
Zasadnicza szkoła zawodowa	131	100	102	102	102	101
Policealne (ogółem)	171	249	250	219	229	207
Policealna dla dorosłych	163	242	239	238	232	239
Liceum ogólnokształcące	69	68	72	87	82	91
Uzupełniające liceum ogólnokształcące	-	90	93	92	102	102
Liceum profilowane	-	4	5	3	3	2
Technikum	85	31	13	9	8	6
Technikum uzupełniające	-	42	48	40	29	29
Zasadnicza szkoła zawodowa	9	7	8	7	7	8

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Roczników statystycznych województwa pomorskiego z lat 2007, 2008, 2009 i 2010; rocznych wydań Urzędu Statystycznego w Gdańsku pt. Edukacja i wychowanie w województwie pomorskim w roku szkolnym – 2006/07, 2007/08, 2008/09 i 2009/10; Informatora Urzędu Statystycznego w Gdańsku – strona internetowa Kuratorium Oświaty w Gdańsku – www.kuratorium.gda.pl/index.php?c=271 z dnia 2011.06.07. oraz danych statystycznych Ministerstwa Edukacji Narodowej – strona internetowa MEN – www.men.gov.pl/mages/pdf/DS/2009-2010.pdf z dnia 2011.06.07.

Tabela 2. Wyniki rekrutacji do młodzieżowych szkół podstawowych i ponadgimnazjalnych w regonie gdańskim na rok szkolny 2000/01 i 2002/03

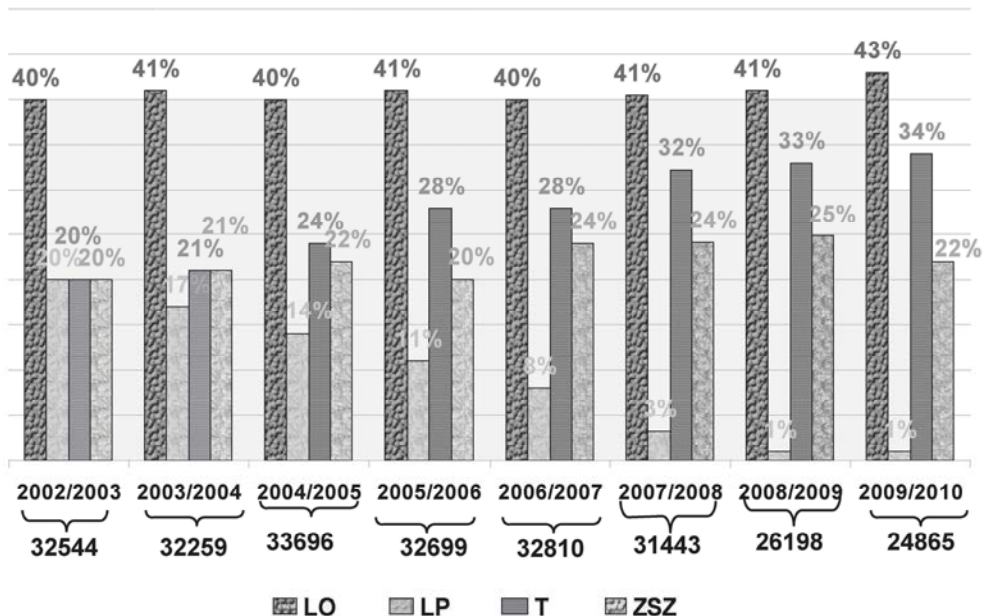
Typ szkoły ponadpodstawowej	Liczba uczniów klas pierwszych na dzień 06.09.2000 r.	%	Typ szkoły ponadgimnazjalnej	Liczba uczniów klas pierwszych na dzień 06.09.2002 r.	%
Liceum ogólnokształcące	13 336	36,2	Liceum ogólnokształcące	12 929	39,7
Liceum techniczne	1 782	4,8	Liceum profilowane	6 468	19,9
Technikum	9 659	26,2	Technikum	6 489	20,0
Liceum zawodowe	1 641	4,5	-	-	-
Szkoła zasadnicza	10 438	28,3	Zasadnicza szkoła zawodowa	6 658	20,4
Razem	36 886	100	Razem	32 544	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Kuratorium Oświaty w Gdańsku (na podstawie szkolnych sprawozdań o wynikach rekrutacji).

Na uwagę zasługuje wzrost, w pierwszym roku funkcjonowania nowych typów szkół (ponadgimnazjalnych), liczby uczniów wybierających szkoły średnie, które umożliwiały zdawanie egzaminu maturalnego (około 9%). Nastąpił spadek liczby

uczniów chętnych do techników (około 6%) i zasadniczych szkół zawodowych (około 9%). Należy również zauważyć, że znaczące miejsce wśród typów szkół ponadgimnazjalnych zajęły licea profilowane. Z tabeli 1 wynika, że ogółem do klas pierwszych szkół ponadgimnazjalnych przyjęto 32 544 uczniów, w tym około 20% do liceów profilowanych, 20% do techników, około 20% do zasadniczych szkół zawodowych i około 40% do liceów ogólnokształcących. Z badań wynika również, że spośród 14 profili największym powodzeniem cieszyły się następujące: ekonomiczno-administracyjny – przyjęto 1591 uczniów; usługowo-gospodarczy – przyjęto 1355 uczniów; zarządzanie informacją – 1215; kształtowanie środowiska – 426; socjalny- 336; elektroniczny – 310; kreowanie ubiorów – 126; leśnictwo i technologia drewna – 103; chemiczne badanie środowiska – 54. Można zatem uznać, że na progu reformy wprowadzającej nowe typy szkół (2002 r.) licea profilowane zostały dobrze przyjęte w środowisku edukacyjnym regionu gdańskiego. Jednak analiza tabeli 1 i wykresu 1 nie pozostawia wątpliwości. W kolejnych latach analizowanego okresu systematycznie maleje liczba liceów profilowanych (LP) i uczęszczających do nich uczniów. Wymowny jest wynik rekrutacji do liceów profilowanych na rok szkolny 2009/10, dane na 9 lipca 2009 roku. Ogółem licea profilowane wybrało 276 (1%) absolwentów gimnazjów, z tego: 134 profil ekonomiczno-administracyjny; 81 socjalny; 32 usługowo-gospodarczy; 29 zarządzanie informacją.

Wykres 1. Wyniki rekrutacji do szkół ponadgimnazjalnych w regionie gdańskim w latach 2002–2009

Źródło: dane Kuratorium Oświaty w Gdańsku.

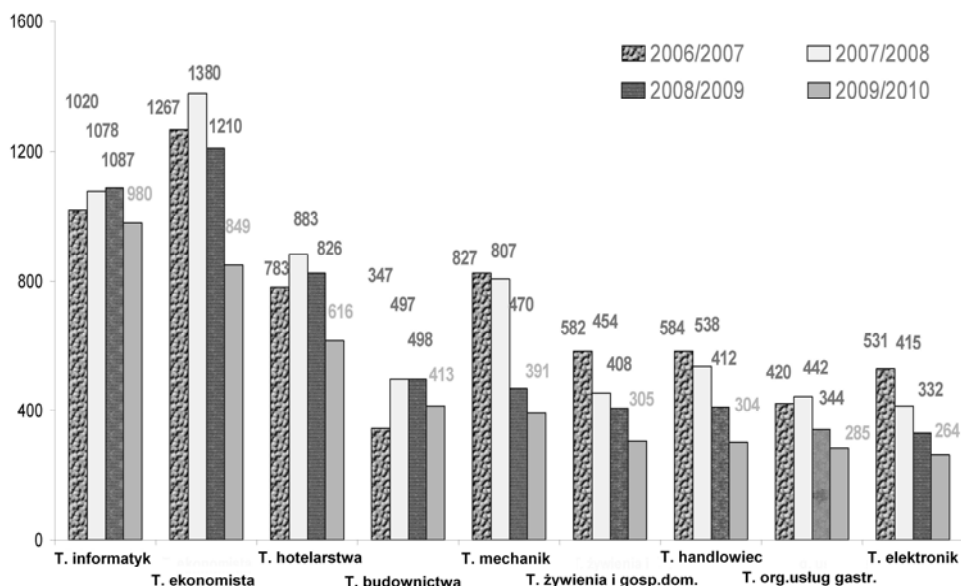
Wykres 1 pokazuje również strukturę procentową uczestnictwa w różnych typach szkół ponadgimnazjalnych dla młodzieży w latach 2002–2010. Od roku 2002 systematycznie wzrasta odsetek uczniów uczących się w technikach (T), by w roku szkolnym 2009/10 osiągnąć około 34% wszystkich uczęszczających do szkół ponadgimnazjalnych dla młodzieży. Technika traci na rzecz liceów ogólnokształcących (LO). W tych ostatnich w roku szkolnym 2009/10 uczyło się około 43% wszystkich uczniów tego segmentu edukacji. W analizowanym okresie odsetek uczniów zasadniczych szkół zawodowych (ZSZ) ulegał wahaniom, ustalając się średnio na poziomie około 22%.

Absolwenci gimnazjów z regionu gdańskiego najczęściej wybierali i uczyli się w latach 2006–2010 w technikach następujących zawodów (por. wykres 2): technik informatyk; technik ekonomista; technik hotelarstwa; technik budownictwa; technik mechanik; technik żywienia i gospodarstwa domowego; technik handlowiec; technik organizacji usług gastronomicznych; technik elektronik.

W tym samym okresie w 3-letnich zasadniczych szkołach zawodowych młodzież wybierała i uczyła się najczęściej zawodów (por. wykres 3): mechanik pojazdów samochodowych; fryzjer; stolarz; elektromechanik pojazdów samochodowych; murarz; cukiernik. Natomiast w 2-letnich zasadniczych szkołach zawodowych (por. wykres 4): sprzedawca; kucharz małej gastronomii; monter kadłubów okrętowych; malarz-tapeciarz.

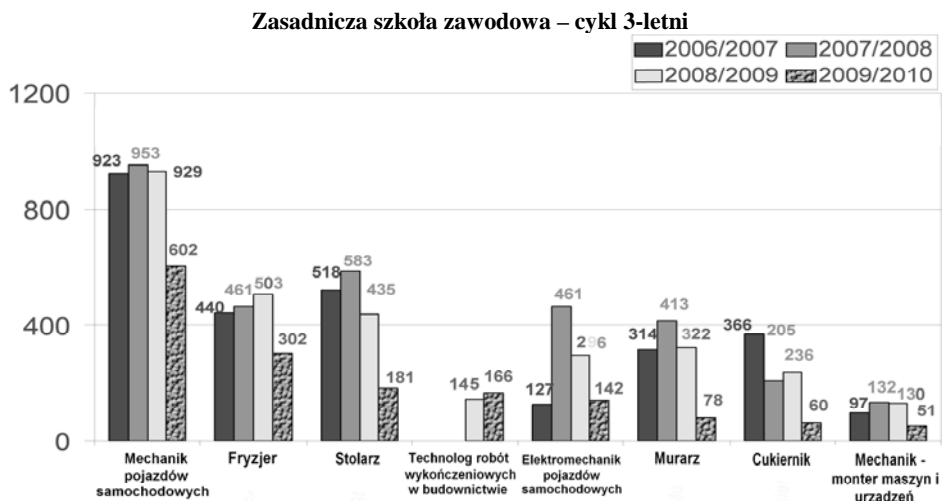
Wykres 2. Uczniowie techników według zawodów z regionu gdańskiego w latach 2006–2010

Najczęściej wybierane zawody w technikum

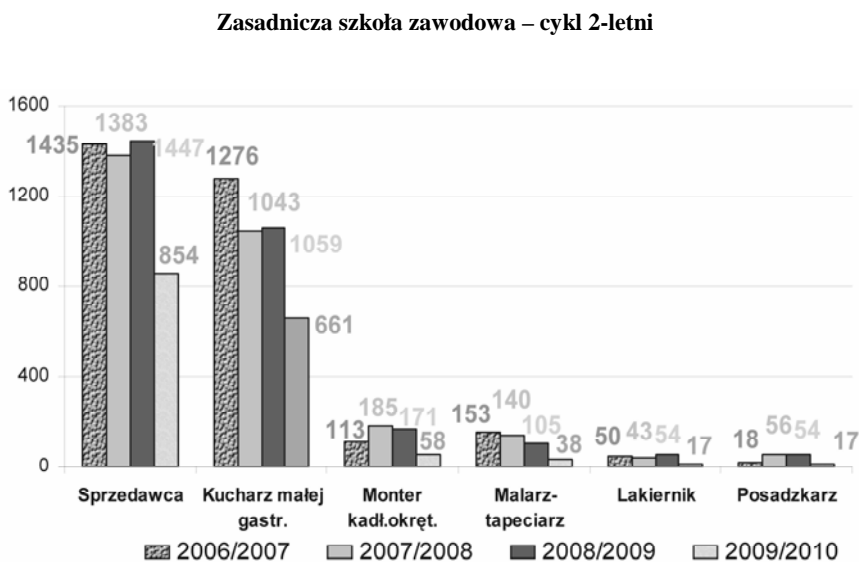
Źródło: dane kuratorium Oświaty w Gdańsku.

Wykres 3. Uczniowie 3-letnich zasadniczych szkół zawodowych według zawodów z regionu gdańskiego w latach 2006–2010

Źródło: dane Kuratorium Oświaty w Gdańsku.

Wykres 4. Uczniowie 2-letnich zasadniczych szkół zawodowych według zawodów w regionie gdańskim w latach 2006–2010

Źródło: dane Kuratorium Oświaty w Gdańsku.

Szkoły policealne mają pełnić ważną rolę w życiu jednostki. Dają możliwość przekwalifikowania się lub doskonalenia zawodowego, ale również dają szansę realizacji swoich pasji i zainteresowań. Wśród szkół policealnych coraz większy odsetek stanowią szkoły dla dorosłych (por. tabela 1). Dlatego na poziomie tegoż szkolnictwa kluczowym problemem jest dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy¹². W roku szkolnym 2007/08 w szkołach policealnych najwięcej osób kształciło się według następujących grup kierunków kształcenia (zgodnie z Międzynarodową Standardową Klasyfikacją Edukacji – ISCED 97): 5168 – ekonomiczne i administracyjne; 4386 – usług dla ludności; 3737 – informatyczne; 1779 – ochrony i bezpieczeństwa; 1446 – medyczne; 808 – społeczne¹³. W tym samym roku szkolnym w technikach dla młodzieży najwięcej uczniów kształciło się według następujących grup kierunków kształcenia: 7462 – usług dla ludności; 6322 – inżynieryjno-techniczne; 4880 – społeczne; 3416 – ekonomiczne i administracyjne; 2880 – informatyczne; 2048 – architektury i budownictwa; 1373 – produkcji i przetwórstwa; 1179 – rolnicze, leśne i rybactwa¹⁴. Dane te mogą oznaczać, że szkolnictwo zawodowe podąża za zmianami gospodarczymi regionu gdańskiego i stara się je uwzględnić w swoim rozwoju¹⁵.

Studenci w regionie gdańskim kształcą się w następujących typach szkół wyższych (dane w roku akademickim 2007/2008): 28352 – uniwersytet; 19415 – wyższa szkoła techniczna; 10730 – wyższe szkoły ekonomiczne (4); 5897 – wyższa szkoła pedagogiczna; 4827 – akademia medyczna; 6584 – wyższa szkoła morska; 4083 – akademia wychowania fizycznego; 1451 – wyższe szkoły artystyczne (2); 14072 – wyższe szkoły zawodowe (14); 4761 – pozostałe szkoły (niepubliczne o profilu uniwersyteckim – 2)¹⁶.

Zaprezentowane dane pokazują również wpływ zachodzących zmian demograficznych na strukturę szkolnictwa zawodowego i prozawodowego. Świadczą o tym wyniki rekrutacji do szkół ponadgimnazjalnych dla młodzieży w analizowanym okresie. Przy niewielkiej tendencji wzrostowej w początkowych latach, od 2004 roku liczba uczniów rozpoczynających naukę w tych typach szkół systematycznie malała. W roku szkolnym 2004/05 wynosiła 33696 uczniów, a w roku szkolnym 2009/10 – 24865 (por. wykres 1). W najbliższych latach ta tendencja spadkowa utrzyma się. Według prognoz Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) liczba młodzieży w wieku 16–18 lat w regionie gdańskim zmaleje do 2020 roku o około 15 tys.¹⁷. W tej sytuacji występuje problem dostosowania się szkół do spadku liczby uczniów. Istnieje bowiem ryzyko zamykania (zmniejszania oferty edukacyjnej) szkół kształcących w zawodach, które są najrzadziej wybierane.

¹² J. Ambroży, *Kształtowanie oferty edukacyjnej dla osób dorosłych – możliwości i bariery*. „Edukacja Ustawiczna Dorosłych”, nr 3, 2010.

¹³ Rocznik Statystyczny Województwa Pomorskiego 2008. Urząd Statystyczny w Gdańsku, Gdańsk, 2008, s. 184.

¹⁴ Tamże, s. 182.

¹⁵ Por. J. Ambroży, *Wizja rozwoju edukacji w regionie gdańskim do roku 2020*. „Edukacja Pomorska”, nr 29, 2008 oraz Strategia rozwoju województwa pomorskiego. Pomorski region funkcjonalny. Pomorskie studia regionalne. Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego. Gdańsk, 2000.

¹⁶ Rocznik Statystyczny Województwa Pomorskiego 2008 ... op.cit. 184–185.

¹⁷ Prognoza ludności według województw na lata 1999–2030. GUS, Warszawa 2000.

Podsumowanie

Z przedstawionych badań i analiz wynika, że szkolnictwo zawodowe w regionie gdańskim w pierwszej dekadzie XXI wieku pozytywnie reaguje, poprzez prowadzone kierunki kształcenia, na wzrastającą rolę usług w gospodarce regionu. Prawie 2/3 miejsc pracy stwarzają usługi – administracja, obrona narodowa, edukacja, ochrona zdrowia, opieka społeczna. Około 1/3 miejsc pracy stwarza przemysł, budownictwo, zaopatrzenie w gaz, energię i wodę. Rośnie znaczenie usług turystycznych, które koncentrują się w strefie nadmorskiej na pojezierzu i w Trójmieście. Na uwagę zasługuje również rozwijająca się infrastruktura transportowa Trójmiasta: porty, węzeł kolejowy i drogowy, lotnisko międzynarodowe. Daje to szansę na powstanie centrów logistyczno-dystrybucyjnych. Co oznacza, że szkolnictwo zawodowe podąża za zmianami gospodarczymi regionu gdańskiego i stara się je uwzględnić w swoim rozwoju. Należy podkreślić również, że wysoki poziom kształcenia kadr dla poszczególnych rodzajów działalności gospodarczej może przyczynić się do rozwoju regionu. Z tego powodu za pozytywny należy uznać fakt zmniejszenia udziału zasadniczych szkół zawodowych w kształceniu ponadgimnazjalnym na rzecz szkół, które umożliwiają uzyskanie świadectwa dojrzałości.

Bibliografia

1. Ambroży J., *Odbudowa, organizacja i rozwój szkolnictwa zawodowego w regionie gdańskim w latach 1945–1970*. „Edukacja Ustawiczna Dorosłych”, nr 2, 2012.
2. Ambroży J., *Kształtowanie oferty edukacyjnej dla osób dorosłych – możliwości i bariery*. „Edukacja Ustawiczna Dorosłych”, nr 3, 2010.
3. Ambroży J., *Szkolnictwo zawodowe w regionie gdańskim w okresie międzywojennym*. „Edukacja Ustawiczna Dorosłych”, nr 1, 2010.
4. Ambroży J., *Wizja rozwoju edukacji w regionie gdańskim do roku 2020*. „Edukacja Pomorska”, nr 29, 2008.
5. Ambroży J., *Szkolnictwo zawodowe w regionie gdańskim w latach 1970–1990*. „Edukacja Ustawiczna Dorosłych”, nr 1, 2011.
6. Ambroży J., *Edukacja zawodowa i prozawodowa w regionie gdańskim w latach 1990–2000*. „Edukacja Ustawiczna Dorosłych”, nr 3, 2013.
7. Dz. U. 2004, Nr 49, poz. 463.
8. Dz. U. 2004, Nr 173, poz. 1808.
9. Prognoza ludności według województw na lata 1999–2030. GUS, Warszawa, 2000.
10. Rocznik Statystyczny Województwa Pomorskiego 2008. Urząd Statystyczny w Gdańsku, Gdańsk, 2008.
11. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 8 maja 2004 roku w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego. Dz. U. 2004, Nr 114, poz. 1195.
12. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 9 maja 2005 roku zmieniające rozporządzenie w sprawie akredytacji placówek i ośrodków prowadzących kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych (Dz. U. 2005, Nr 88, poz. 746).
13. Strategia rozwoju województwa pomorskiego. Sejmik Województwa Pomorskiego. Gdańsk 2005.

14. Strategia rozwoju województwa pomorskiego. Pomorski region funkcjonalny. Pomorskie studia regionalne. Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego. Gdańsk, 2000.
15. Ustawa z 12 września 1990 roku o szkolnictwie wyższym (Dz. U. 1990, Nr 385, z późn. zmianami), Ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym z 27 lipca 2005 roku (Dz. U. 2005, Nr 164, poz. 1365), znowelizowana w 2011 roku.
16. Ustawa z 26 czerwca 1997 roku o wyższych szkołach zawodowych (Dz. U. 1997, Nr 96, poz. 590).
17. Ustawa z 21 listopada 2001 roku o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela, Ustawy o systemie oświaty oraz Ustawy – Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego (Dz. U. 2001, Nr 144, poz. 1615).
18. Ustawa z 27 czerwca 2003 roku o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. 2003, Nr 137, poz. 1304).
19. Województwo gdańskie 2000 plus. Strategia rozwoju. Sejmik Samorządowy Województwa Gdańskiego. Gdańsk 1998.

dr Jerzy AMBROŹY

Zespół Szkół Usługowych

ul. Morska 77

81-222 Gdynia